

OHROŽENÉ VODNÍ BIOTOPY V ČESKÝCH HOSPODÁŘSKÝCH LESÍCH

Aneb jak v lese hospodařit šetrně (nejen) k obojživelníkům

Text a fotografie: Mgr. Jaromír Maštera, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR

čolek horský – typický zástupce drobných ohrožených živočichů v hospodářských lesích

I v běžných hospodářských lesích můžeme najít několik typů vodních a mokřadních biotopů se stojatou nebo mírně tekoucí vodou, na něž jsou vázány svým výskytem ohrožené druhy živočichů – zejména obojživelníci, vážky, vodní brouci a další. V následujícím textu je uveden stručný popis těchto biotopů, jejich ohrožení (které se v posledních letech zvyšuje) a návrhy opatření k minimalizaci negativního vlivu zásahů do nich, které jsou často jednoduché a nenákladné. Také jsou zde uvedeny návrhy jednoduchých opatření na podporu uvedených ohrožených druhů, na které je často možnost získávat dotace z programů MŽP. Tento materiál nepojednává o tekoucích vodách v lesích, také velmi významných z pohledu ochrany přírody.

1. Kaluže na lesních cestách a strouhy

Kaluže vznikají nejčastěji pojezdem těžké techniky na nezpevněných lesních cestách, skládkách dřeva, i jinde mimo trvalé cesty. Také jsou často kaluže přítomné ve strouhách u cest. Různé kaluže v lesích jsou velmi významné pro rozmnožování čolka horského, skokana hnědého, kuňky žlutobřiché a dalších obojživelníků, a také vodního hmyzu (vážek apod.).

kaluže ve vyjetých kolejkách na nezpevněné cestě

Ohrožení: v současnosti se stále více lesních cest zpevňuje a strouhy u cest čistí do plynulé průtočnosti; čolek horský a jiné ohrožené druhy postupně z lesů mizí; velmi negativní vliv má projíždění kaluží a čištění struh v době rozmnožování obojživelníků

zpevněná lesní cesta se strouhou se stojatou vodou a výskytem čolků

zpevněná lesní cesta bez vodního biotopu

Vhodná opatření:

- zachovávat v co největším rozsahu nezpevněné lesní cesty
- při nutnosti zpevnění lesní cesty konzultovat záměr předem s orgány ochrany přírody a vymyslet náhradní opatření: např. vybudování drobných tůň na podmačených místech v okolí cesty, vybudování tůňek ve strouze u cesty (pokud strouha nemusí být nutně zcela průtočná – viz příklad z Hostýnských vrchů, foto vpravo), nebo jen vytvoření prohlubní ve strouze tak, aby tam trvale stála nějaká voda
- neprojíždět pokud možno kaluže na cestách a nepročišťovat strouhy u cest v době rozmnožování obojživelníků (vývoje larev), která trvá od dubna do srpna

2. Tůňe a rybníčky v lesích

V lesích se nacházejí různé tůňe a rybníčky, ať už funkční, zanikající nebo zaniklé zcela. Pokud jsou tyto vodní plochy alespoň část roku na vodě, jde většinou o významné biotopy pro rozmnožování obojživelníků a jiných ohrožených vodních živočichů.

Ohrožení: přirozený zánik (zazemnění, zanášení); protrhlé hráze rybníčků; chov ryb

Vhodná opatření:

- nerušit žádné vodní plochy v lesích
- průběžně obnovovat vodní plochy v lesích, zejména ty menší (tůňe, malé rybníčky)
- opravovat protrhlé hráze lesních rybníčků
- vytvářet nové tůňky a tůňe na vhodných podmačených místech v lesích
- průběžně provádět probírky dřevin v těsném okolí vodních ploch (zanášení opadem)
- na žádných uvedených malých vodních plochách v lesích rybářsky nehospodařit (často to ani nejde)

3. Lomy a pískovny v lesích

Malé lesní lomky (lůmky) a pískovny jsou významnými biotopy pro řadu ohrožených druhů živočichů i rostlin. Významně přispívají ke zvýšení biodiverzity v lesích, zejména pokud se v nich nachází nějaká trvalejší vodní plocha.

Ohrožení: zavážení zeminou a odpadem; rekultivace lomu či pískovny zpět na hospodářský les; přirozené zarůstání dřevinami

Vhodná opatření:

- ▶ lomy a pískovny nezavážet, neprovádět kompletní rekultivace zpět na hospodářský les
- ▶ při nutnosti rekultivace zkontrolovat záměr s orgány ochrany přírody a dohodnout rozsah a způsob provedení (správně provedená rekultivace nemusí přírodě uškodit)
- ▶ provádět občasné prořezávky dřevin v prostorech lomů a pískoven, příp. pročišťování vodních ploch

4. Jiné vodní biotopy v lesích

Jde o vodní nádrže na zasněžování, staré požární nádrže, betonové vodní nádrže apod. Často i tyto biotopy bývají významné pro rozmnožování obojživelníků a jiných drobných vodních živočichů, pokud nemají zcela kolmé stěny a nejsou využívány k chovu většího množství ryb.

Ohrožení: využívání k intenzivnějšímu chovu ryb; přirozený zánik (zazemnění, zanášení)

Vhodná opatření:

- ▶ nerušit, nezavážet staré nádrže
- ▶ pokud jsou někde takové nádrže s kolmými stěnami, upravit alespoň jeden jejich břeh alespoň do sklonu 1:1
- ▶ nejlépe tyto biotopy nevyužívat k chovu ryb, příp. chov ryb pouze velmi extenzivní
- ▶ v některých případech je občas vhodné nádrže pročistit

